

Nr 43.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), m. m.; given Drottningholms slott den 20 januari 1950.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1); samt
- 2) lag om fortsatt giltighet av lagen den 27 maj 1949 (nr 251) angående eftergift i vissa fall från bestämmelserna i 36 § första stycket arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

GUSTAF.

G. Danielson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I anslutning till de vid internationella arbetsorganisationens konferens i San Francisco år 1948 antagna konventionerna (nr 89 och 90) angående kvinnors och minderårigas nattarbete inom industrien föreslås att arbetarskyddslagen kompletteras med bestämmelser, enligt vilka i den lagstadgade ledigheten för nattvila för kvinnlig arbetstagare och för minderårig, som fyllt 16 år, skall ingå antingen, såsom för närvarande, tiden mellan kl. 22 och 5 eller, i den utsträckning arbetarskyddsstyrelsen så medgivit beträffande viss ort, visst slag av arbete eller visst arbetsställe, annan tid om sju timmar i följd mellan kl. 22 och 7. Vidare föreslås att från lagens nattarbetsförbud för kvinnor undantagas arbetstagare i överordnad ställning. Dessutom föreslås att Konungen, när synnerliga skäl föranleda därtill, skall äga att beträffande visst slag av arbete eller visst arbetsställe medgiva att kvinna användes till arbete å tid mellan kl. 22 och 5 i vidare utsträckning än som eljest följer av lagens regler. Lagändringarna föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1951.

Den särskilda dispenslagstiftningen avseende kvinnors nattarbete — lagen den 27 maj 1949 (nr 251) angående eftergift i vissa fall från bestämmelserna i 36 § första stycket arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) — föreslås få fortsatt giltighet t. o. m. utgången av år 1950.

Förslag

till

Lag

om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Härigenom förordnas, att 33, 36 och 37 §§ arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

33 §.

Minderårig arbetstagare skall för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst elva timmar varje dygn. I denna ledighet skall ingå, om den minderårige ej fyllt sexton år, tiden mellan klockan 19 och klockan 6 samt eljest tiden mellan klockan 22 och klockan 5.

(Föreslagen lydelse:)

33 §.

Minderårig arbetstagare skall för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst elva timmar varje dygn. I denna ledighet skall ingå, om den minderårige ej fyllt sexton år, tiden mellan klockan 19 och klockan 6 samt eljest tiden mellan klockan 22 och klockan 5 *eller, i den utsträckning arbetarskyddsstyrelsen så medgivit beträffande viss ort, visst slag av arbete eller visst arbetsställe, annan tid om sju timmar i följd mellan klockan 22 och klockan 7.*

Från vad — — — — — föranleda därtill.

36 §.

Kvinna, som användes till hantverks- eller industriellt arbete, skall för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst elva timmar varje dygn. I denna ledighet skall ingå tiden mellan klockan 22 och klockan 5.

36 §.

Kvinna, som användes till hantverks- eller industriellt arbete, skall för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst elva timmar varje dygn. I denna ledighet skall ingå tiden mellan klockan 22 och klockan 5 *eller, i den utsträckning arbetarskyddsstyrelsen så medgivit beträffande viss ort, visst slag av arbete eller visst arbetsställe, annan tid om sju timmar i följd mellan klockan 22 och klockan 7.*

Vad sålunda stadgats avser icke arbetstagare i överordnad ställning.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Föreligger omständighet, — — — motsvarande tillämpning.

37 §.

37 §.

Å arbetsställe, — — — att vidtagas.

Beträffande sådana — — — av arbetarskyddsstyrelsen.

När synnerliga skäl föranleda därtill, må Konungen beträffande visst slag av arbete eller visst arbetsställe medgiva att kvinna användes till arbete å tid mellan klockan 22 och klockan 5 i vidare utsträckning än som följer av vad ovan sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951. Fråga om medgivande enligt 33 eller 36 § må dock redan före nämnda dag behandlas av arbetarskyddsstyrelsen.

Förslag

till

L a g

om fortsatt giltighet av lagen den 27 maj 1949 (nr 251) angående eftergift i vissa fall från bestämmelserna i 36 § första stycket arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Härigenom förordnas, att lagen den 27 maj 1949 angående eftergift i vissa fall från bestämmelserna i 36 § första stycket arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), vilken förstnämnda lag gäller till och med den 30 juni 1950, skall äga fortsatt giltighet till och med utgången av år 1950.

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 de-
cember 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, WEIJNE, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *ändring i arbetarskyddslagens regler angående kvinnors och barns nattarbete m. m.* samt anför.

Inledning.

Vid behandling av propositionen nr 298 till 1948 års riksdag med förslag till arbetarskyddslag m. m. uttalade andra lagutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 62 beträffande de föreslagna reglerna om kvinnors och barns användande till arbete nattetid, att utskottet icke funne sig böra föreslå någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag men att utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t i samband med att frågan om ratifikation av de vid internationella arbetsorganisationens konferens i San Francisco år 1948 antagna konventionerna (nr 89 och 90) angående kvinnors och minderårigas nattarbete inom industrien underställdes riksdagen upptog frågan om den närmare utformningen av hithörande bestämmelser till förnyad prövning.

Nämnda två konventioner anmäldes för 1949 års riksdag i proposition nr 162. I samband därmed prövades emellertid ej frågan om ändring i arbetarskyddslagens regler i detta hänseende. Anledningen hertill var att, såvitt angår nattarbetsförbudet för kvinnor, lagens regler grunda sig på 1906 års Bernkonvention i ämnet, vilken tillträtts av Sverige år 1910, samt att eventuella lagändringar förutsatte en uppsägning av denna konvention. Och vad beträffar nattarbetsförbudet för minderåriga ansågos bestämmelserna hertutinnan i viss mån sammanhänga med motsvarande regler för de kvinnliga arbetstagarna, varför de båda frågorna syntes böra prövas samtidigt.

Emellertid har numera, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 maj 1949, 1906 års Bernkonvention för Sveriges del uppsagts. På grund härav och sedan detta lagstiftningsärende — i överensstämmelse med vad som uttalades i propositionen nr 162 — ytterligare övervägts i socialdepartementet, anhåller jag nu att få upptaga ärendet till fortsatt behandling.

Arbetarskyddslagens bestämmelser om nattvila.

Arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), som trädde i kraft den 1 juli 1949, innehåller liksom den dessförinnan gällande lagen om arbetarskydd av år 1912 rörande ledighet för nattvila dels allmänna bestämmelser, dels särskilda bestämmelser för kvinnor och dels särskilda bestämmelser för minderåriga, dvs. personer under 18 år.

Allmänna bestämmelser.

Enligt 19 § första stycket gäller såsom allmän regel att nattarbete är förbjudet, därvid med natt avses tiden mellan klockan 23 och 5. Från detta förbud har enligt 19 § andra stycket undantagits arbete som med hänsyn till sin natur, allmänhetens behov eller annan särskild omständighet måste bedrivas jämväl nattetid. Dyligt arbete får således utan särskilt tillstånd bedrivas även å tid före klockan 5 eller efter klockan 23. Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i driften eller medfört överhängande fara för sådant avbrott eller för skada å liv, hälsa eller egendom, får arbetstagare vidare i den mån det är nödigt med hänsyn till berörda förhållande användas till arbete — s. k. nödfallsarbete — nattetid. Härutöver finnes möjlighet till dispens från nattarbetsförbudet. Enligt 20 § första stycket äger således arbetarskyddsstyrelsen, när särskilda skäl föranleda därtill, meddela undantag från förbudet. Sådant undantag får också, såsom framgår av 20 § andra stycket, medgivnas av arbetarskyddsstyrelsen, då det av uttalande av arbetstagarnas sammanslutning eller sammanslutningar eller annorledes framgår att det stora flertalet av de arbetstagare, som skulle beröras av undantaget, så finner önskvärt, samt ohälsa eller överansträngning ej skäligen kan befaras uppkomma därigenom.

Utan hinder av lagens principiella nattarbetsförbud må enligt 19 § tredje stycket arbetstagare i överordnad ställning användas till arbete nattetid, där så finnes påkallat.

Anmärkas må att enligt lagens övergångsbestämmelser arbete, som vid lagens ikraftträdande bedrivs å tid mellan klockan 23 och 5, utan dispens får fortsätta under högst två år efter lagens ikraftträdande.

Särskilda bestämmelser rörande kvinnor.

I 36 § första stycket stadgas att kvinna, som användes till hantverks- eller industriellt arbete, skall för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst 11 timmar varje dygn och att tiden mellan klockan 22 och 5 skall ingå i denna ledighet. Från denna huvudregel meddelas vissa undantag i 36 § andra stycket och i 37 §. Enligt det förra lagrummet får vid nöd-

fallsarbete kvinna användas till arbete även å nyssnämnda tid, om anmälan därom göres till arbetarskyddsstyrelsen eller, då fråga är om sådant arbete mer än två dygn, arbetarskyddsstyrelsen givit tillstånd därtill. Vid säsongarbete eller eljest vid undantagsvis forcerat arbete må, efter det anmälan gjorts till vederbörande yrkesinspektör, den oavbrutna 11-timmarsledigheten inskränkas till 10 timmar varje dygn under högst 60 dagar om året. Beträffande slutligen sådana verksamhetsgrenar, som avse förarbetande av varor vilka äro underkastade hastig försämring, kan undantag från nattarbetsförbudet beviljas av arbetarskyddsstyrelsen.

Kungörelserna den 9 juni 1911 (nr 48 s. 2) och den 16 oktober 1914 (nr 301) — vilka alltjämt äga giltighet — innehålla härjämte vissa undantag från nattarbetsförbudet för kvinnor beträffande arbete i frukt- och grönsakskonservfabriker resp. arbete med beredning av skarpsill, ansjovis och sardiner.

De nu gällande bestämmelserna om kvinnors nattarbete innebära ingen annan saklig ändring i vad gällt före den 1 juli 1949 än att genom den nya lagstiftningen nattarbetsförbudet utsträckts att omfatta samtliga arbetsstäl- len inom industrien och hantverket.

I det av 1938 års arbetarskyddskommitté avlämnade betänkandet med förslag till lag om skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete (arbetarskyddslag) m. m. (SOU 1946:60), vilket ligger till grund för 1949 års arbetarskyddslagstiftning, hade emellertid — på sätt närmare framgår av propositionen nr 298/1948 — föreslagits vissa uppmjukningar i reglerna härutinnan. Sålunda förordade kommittén, att bestämmelsen att ledigheten för nattvila skall omfatta minst 11 timmar i följd måtte slopas samt att den tidpunkt, då arbetet senast skall sluta, måtte förskjutas från klockan 22 till klockan 23. Enligt kommitténs mening borde nattarbetsförbudet icke gälla beträffande kvinna i överordnad ställning. Därjämte ansåg kommittén att möjligheten att erhålla dispens från förbudet borde väsentligt vidgas. I sistnämnda hänseende föreslogs att yrkesinspektionens chefsmyndighet — numera arbetarskyddsstyrelsen — då så prövades nödigt skulle få meddela dispens beträffande sådant arbete som enligt vad i det föregående anförts undantagits från det allmänna nattarbetsförbudet, dvs. arbete som på grund av sin natur, allmänhetens behov eller annan särskild omständighet får bedrivas jämväl nattetid. Undantag skulle vidare kunna medgivas i sådana fall där dispens får meddelas från det allmänna nattarbetsförbudet.

Beträffande yttrandena över kommitténs förslag i denna del må här endast anmärkas att förslaget att slopa regeln om minst 11 timmars oavbruten ledighet ävensom det föreslagna undantaget för arbetstagare i överordnad ställning allmänt lämnades utan erinran. Däremot voro meningarna delade om lämpligheten att inskränka den tidrymd, som nattarbetsförbudet

avsåge, till tiden mellan klockan 23 och 5. Förslaget i denna del tillstyrktes uttryckligen av *socialstyrelsen*, *Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* samt *Föreningen SAIA (socialarbetare inom industri och affärsvärld)*, men avstyrktes av *Landsorganisationen* och *Kooperativa förbundets styrelse*.

Den av kommittén förordade utvidgningen av dispensmöjligheterna förklarade sig *Landsorganisationen*, ehuru med viss tvekan, kunna acceptera. *Föreningen SAIA* ansåg de föreslagna dispensbestämmelserna möjliggöra en bättre anpassning för kvinnorna på arbetsfältet. *Yrkeskvinnors samarbetsförbund* anförde som exempel på fall, där dispens under alla förhållanden borde böra beviljas, s. k. rundgång vid tvåskiftsarbete. Kvinnorna borde nämligen ha samma möjlighet som männen att genom rundgång skaffa sig längre sammanhängande ledighet. Om makarna arbetade, vore det dessutom av vikt att deras ledigheter kunde uttagas inom samma tidrymd.

I egenskap av *föredragande departementschef* hänvisade jag den 5 mars 1948 vid remissen till lagrådet av Kungl. Maj:ts förslag till ny arbetarskyddslag till att frågan om kvinnors nattarbete skulle bli föremål för prövning vid internationella arbetskonferensen i San Francisco senare under år 1948, därvid huvudsyftet vore att få till stånd större smidighet beträffande den förbjudna perioden för att underlätta användningen av tvåskiftsarbete. Med hänsyn härtill syntes mig anledning icke föreligga att i dåvarande läge genomföra de av kommittén föreslagna uppmjukningarna, utan borde det slutliga ställningstagandet till detta spörsmål anstå.

Andra lagutskottet uttalade i sitt utlåtande nr 62 i denna del bl. a. följande:

Utskottet anser, att det för många fall skulle vara lämpligare att den förbjudna perioden omfattade tiden mellan klockan 23 och 6 i stället för tiden mellan klockan 22 och 5, men utskottet finner sig icke böra föreslå någon ändring i förslaget på denna punkt. Ett hinder mot att nu genomföra en dylik ändring utgör det förhållandet, att den skulle strida mot den av Sverige ratificerade Bernkonventionen, som stadgar en uppsägningstid av ett år. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t, i samband med att frågan om ratifikation av San Francisco-konventionen underställes riksdagen, upptar frågan om den närmare utformningen av bestämmelserna angående kvinnors nattarbete till förnyad prövning.

Såsom tidigare anmärkts godkändes utskottets utlåtande av riksdagen.

Särskilda bestämmelser rörande minderåriga.

Minderårig arbetstagare skall enligt 33 § första stycket för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst 11 timmar varje dygn. I denna ledighet skall för minderårig, som ej fyllt 16 år, ingå tiden mellan klockan 19 och 6 samt för minderårig över 16 år tiden mellan klockan 22

och 5. Beträffande nödfallsarbete gäller enligt 33 § andra stycket a) för minderårig, som fyllt 16 år, samma undantag från nattarbetsförbudet som beträffande de kvinnliga arbetstagarna. På sätt framgår av 33 § andra stycket b) må beträffande minderårig under 16 år arbetarskyddsstyrelsen, då så finnes påkallat, medgiva dispens från nattarbetsförbudet såvitt angår tiden mellan klockan 19 och 22, dock får dispens ej meddelas så, att nattvilan icke kommer att omfatta minst 11 timmar. Härjämte gälla vissa särskilda undantagsregler för ynglingar. Sålunda äger enligt 33 § andra stycket c), arbetarskyddsstyrelsen när särskilda skäl föranleda därtill, utan begränsning meddela dispens från nattarbetsförbudet för yngling, som fyllt 16 år och enligt läkarintyg äger god hälsa och kroppsutveckling. Vidare gäller enligt 33 § andra stycket d) att yngling, som fyllt 15 år och enligt läkarintyg äger god hälsa och kroppsutveckling, jämlikt arbetarskyddsstyrelsens medgivande får användas till flottningsarbete i den mån förhållandena föranleda därtill.

Såvitt angår nattarbetsförbudet för minderårig, som fyllt 16 år, innebär den i gällande lag upptagna huvudregeln icke någon ändring i vad som gällt tidigare.

I sitt förut omnämnda betänkande hade *arbetarskyddskommittén* i syfte att bereda längre raster vid tvåskiftsarbete föreslagit utbyte av klockslaget 22 mot 23.

I yttrandena över kommittébetänkandet — vars bestämmelser rörande minderåriga i det stora flertalet yttranden lämnats utan erinran — avstyrktes förslaget att framflytta den tidpunkt, då arbetet för minderåriga över 16 år senast skulle sluta, från klockan 22 till klockan 23 av bl. a. *Landsorganisationen och Kooperativa förbundets styrelse*, varjämte *Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* ställde sig tveksamt till förslagets lämplighet.

Vid lagrådsremissen anförde jag såsom *föredragande departementschef* bl. a. att jag icke kunde finna tillräckliga skäl för den i detta hänseende föreslagna ändringen. Jag erinrade därvid bl. a. om att vid internationella arbetsorganisationens konferens år 1948 frågan om barns nattarbete inom industrien komme att upptagas till behandling.

Andra lagutskottet framhöll i sitt utlåtande nr 62, att utskottet hyste sympatier för en viss rörlighet i fråga om den förbjudna periodens förläggning. Enligt utskottets mening vore det nämligen, åtminstone i de större städerna, i allmänhet lämpligare att tvåskiftsarbetet förlades mellan klockan 6 och 23 än mellan klockan 5 och 22. Arbetarskyddslagens bestämmelser om nattvila för minderåriga över 16 år syntes därför böra medgiva rätt att välja mellan dessa alternativ. Emellertid ville utskottet icke föreslå att Kungl. Maj:ts förslag i dåvarande sammanhang ändrades i denna riktning. Bestämmelserna om minderårigs ledighet för nattvila sammanhängande näm-

ligen i viss mån med motsvarande stadganden beträffande kvinnliga arbetstagare. Utskottet förutsatte att Kungl. Maj:t komme att upptaga frågan till övervägande i samband med att spørsmålet om ratifikation av San Francisco-konventionen underställdes riksdagen.

Konventioner angående kvinnors och barns nattarbete.

Såsom närmare framgår av den förut omnämnda till 1949 års riksdag avlåtna propositionen nr 162 med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1948 vid dess trettioförsta sammanträde fattade beslut m. m. antog konferensen i San Francisco år 1948 en konvention (nr 89) angående kvinnors nattarbete inom industrien samt en annan konvention (nr 90) angående minderårigas nattarbete inom industrien. Beträffande det närmare innehållet i dessa båda konventioner får jag hänvisa till angivna proposition. I detta sammanhang må dock följande anmärkas.

Konventionen angående kvinnors nattarbete inom industrien.

Enligt artikel 2 i denna konvention skall nattvilan omfatta minst 11 på varandra följande timmar, vari enligt vederbörande myndighets bestämmande skall ingå en tidsperiod av minst 7 på varandra följande timmar mellan klockan 22 och 7. Myndigheten äger föreskriva skilda sådana tidsperioder för olika områden, industrier och företag eller grenar av industrier och företag. Det åligger därvid myndigheten att samråda med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, innan nattvilans början fastställs till en senare tid än klockan 23. I konventionens artikel 5 stadgas att förbudet mot kvinnors nattarbete får upphävas av regeringen efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, då vid allvarligt nödtillstånd det allmännas intresse så påfordrar. Konventionen äger enligt artikel 8 icke tillämpning på kvinnor, som inneha med ansvar för enad anställning av ledande eller teknisk natur, och ej heller på kvinnor, som äro sysselsatta med sjukvårds- och välfärdsarbete och som normalt ej utföra manuellt arbete.

Vid remissbehandlingen av denna konvention uttalade *arbetarskyddsstyrelsen* bl. a., att styrelsen funne det önskvärt att en bestämmelse av det innehåll, som återfunnes i artikel 2 av konventionen, infördes i den svenska lagen, enär en sådan bestämmelse skulle möjliggöra en smidig anpassning efter driftförhållandena utan att synas medföra några olägenheter ur arbetarskyddssynpunkt. Vidare fann styrelsen för sin del önskvärt att den svenska lagen ändrades till överensstämmelse med konventionens artikel 8.

Svenska arbetsgivarföreningen ansåg den regel, som upptagits i artikel 2

bättre än gällande lags bestämmelse att nattperioden alltid skulle omfatta tiden mellan klockan 22 och 5.

Landsorganisationen ifrågasatte i sitt yttrande om skäl funnes för en modifikation av den svenska lagens nattarbetsförbud i syfte att möjliggöra vidgat anlitande av kvinnor i tvåskiftsarbete samt anförde härom bl. a.:

Det är att märka, att syftet i fråga i varje fall icke skulle vinnas genom en reglering i överensstämmelse med konventionen. Hindret ligger i att enligt denna den skyddade perioden, vilket förläggningssalternativ som än väljes, alltid måste vara minst 7 timmar med enhetlig förläggning för samtliga arbetare vid en arbetsplats. Sättes perioden t. ex. till 23—6 eller 24—7, innebär ju detta ingen utsträckning av den arbetstid, som kan uttagas vid en förläggning av den skyddade tiden till 22—5. Det må erinras, att redan 1934 års Genèvekonvention — som lika litet som Washingtonkonventionen 1919 ratificerats av Sverige — för utomordentliga fall medgav, att tiden 22—5 utbyttes mot 23—6. 1938 års arbetarskyddskommitté uttalade i sitt betänkande, att den icke ansett sig böra föreslå ett sådant alternativ, när man därmed icke skulle ernå ett underlättande av tvåskiftsarbetet för kvinnor genom möjlighet till längre raster under skiften och eventuell kortare lördagsarbetstid. Detta var anledningen till kommitténs förslag, att den skyddade tiden generellt skulle ändras från 22—5 till 23—5, alltså minskas med en timme.

Emellertid fann sig landsorganisationen i dåvarande sammanhang icke ha anledning att taga ställning i sak till en eventuell revision av den svenska lagens hithörande regler.

Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet uppgav i sitt yttrande, att det inom delegationen upplysts, att en förläggning av den förbjudna perioden till annan tid än mellan klockan 22 och 5 i många fall skulle innebära en fördel med hänsyn till dels de vid skiftarbete för männen brukliga tiderna och dels trafikförhållandena.

Av skäl som närmare redovisas i propositionen nr 162 fann jag i min egenskap av *föredragande departementschef* att det tills vidare borde anstå med ratifikation från Sveriges sida av denna konvention men att det likväl borde undersökas huruvida icke främst i fråga om nattvilans förläggning en anpassning av 1949 års arbetarskyddslag borde ske i förhållande till konventionen.

I sitt av *riksdagen* godkända utlåtande nr 20 anslöt sig andra lagutskottet till vad jag yttrat beträffande denna konvention.

Konventionen angående minderårigas nattarbete inom industrien.

Beträffande minderårig, som fyllt 16 år, gäller enligt artikel 2 i denna konvention, att nattvilan skall omfatta minst 12 på varandra följande timmar och att i denna tidrymd enligt vederbörande myndighets bestämmande skall ingå en tidsperiod av minst 7 på varandra följande timmar mellan klockan 22 och 7. Liksom beträffande kvinnliga arbetstagare äger myndig-

heten föreskriva skilda sådana tidsperioder för olika områden, industrier och företag eller grenar av industrier och företag, men myndigheten skall samråda med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, därest nattvilans början fastställs till senare tid än klockan 23.

I sitt yttrande över denna konvention påpekade *arbetarskyddsstyrelsen*, att enligt svensk lag icke funnes rätt för myndighet att föreskriva skilda tidsperioder, under vilka nattarbetet skulle vara förbjudet för olika områden inom industrier och företag. Styrelsen erinrade emellertid om dispensmöjligheterna enligt 33 § andra stycket c) arbetarskyddslagen.

Svenska arbetsgivarföreningen ansåg, att konventionens möjligheter att göra viloperioden rörlig innebure en smidigare tillämpning av nattarbetsförbudet för minderårig än motsvarande stadgande i 33 § arbetarskyddslagen.

Landsorganisationen fann för svensk del icke behov föreligga av något förläggningssalternativ. Varje legitimt behov av undantag från nattvilerregeln vore enligt landsorganisationens mening tillgodosett genom arbetarskyddslagens dispensregler.

I propositionen nr 162 anförde jag såsom *föredragande departementschef* att skiljaktigheterna mellan den svenska lagstiftningen och konventionen vore av den art att de för vårt vidkommande hindrade en ratifikation. Vad i ärendet förekommit gav mig icke anledning att förordna sådana ändringar i den svenska arbetarskyddslagen att konventionen för Sveriges del kunde ratificeras. Enär emellertid bestämmelserna om minderårigs ledighet för nattvila i viss mån sammanhängde med motsvarande bestämmelser angående kvinnliga arbetstagare och då riksdagen vid sin behandling av arbetarskyddslagen jämväl beträffande minderåriga uttalat sig för en viss rörlighet i fråga om den förbjudna periodens förläggning, tillkännagav jag min avsikt att i samband med frågan om kvinnornas nattarbete även överväga en ändring beträffande bestämmelserna angående nattarbete för minderåriga över 16 år.

Även i fråga om denna konvention anslöt sig *riksdagen* till vad jag anförde angående densamma.

Särskild dispenslagstiftning angående kvinnors nattarbete.

Enligt lagen den 27 maj 1949 (nr 251) angående eftergift i vissa fall från bestämmelserna i 36 § första stycket arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) må Konungen, där till följd av rådande utomordentliga förhållanden på arbetsmarknaden så finnes påkallat, beträffande visst företag eller viss rörelse meddela eftergift från bestämmelserna i 36 § första stycket arbetarskyddslagen utöver vad som är medgivet enligt lagen. Denna lag, som trädde i kraft den 1 juli 1949 och gäller t. o. m. den 30 juni 1950, ersatte en år 1948 tillkommen motsvarande provisorisk dispenslagstiftning.

Ifrågavarande lagstiftning tillkom såsom ett led i strävandena att förbättra arbetskraftssituationen och därigenom öka produktionen hos vår industri, framför allt järnindustrien. Vid min anmälan i statsrådet av 1948 års lagförslag (prop. nr 267/1948) förutsatte jag, att dispensgivningen huvudsakligen skulle begagnas för att möjliggöra kvinnors användande i tvåskiftsarbete och att dispens icke skulle lämnas för anlitan­de av kvinnlig arbetskraft i treskiftsarbete eller eljest till mera regelbundet nattarbete. Vidare framhöll jag att vid dispensgivningen borde beaktas i vad mån arbetsförhållandena genom omläggning av skiftgången eller eljest utan större svårigheter kunde ändras så att de allmänna bestämmelserna om kvinnors nattarbete kunde efterlevas.

Från riksdagens sida gjordes ingen erinran mot lagens tillämpning i enlighet med vad jag sålunda anfört.

I överensstämmelse med vad som sålunda förutsattes vid lagstiftningens tillkomst har dispens beviljats endast i ringa omfattning. Såsom närmare framgår av propositionen nr 189 till 1949 års riksdag lämnades enligt 1948 års lag dispens från nattarbetsförbudet blott i 13 fall, huvudsakligast inom järnindustrien. Även enligt 1949 års lagstiftning har dispens lämnats i samma begränsade utsträckning.

När fråga uppkom huruvida 1948 års dispenslagstiftning borde ersättas av en ny lagstiftning upprättades i socialdepartementet en promemoria, redovisad i den nyssnämnda propositionen nr 189. I promemorian erinrades bl. a. om att, därest den genom den provisoriska lagstiftningen öppnade dispensmöjligheten borde finnas även i fortsättningen, man kunde tänka sig två alternativ. Antingen kunde man liksom för närvarande ha en särskild dispenslag eller också kunde en dispensregel inarbetas i arbetarskyddslagen. Beträffande denna fråga — fortsatt provisorisk eller permanent reglering — framkommo skilda meningar vid remissbehandlingen.

Arbetarskyddsstyrelsen fann sålunda övervägande skäl tala för att en lagbestämmelse av denna speciella karaktär och som finge antagas komma att äga giltighet endast under en jämförelsevis begränsad tid icke infördes i arbetarskyddslagen utan upptoges i en särskild lag.

Arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen ansågo, att möjligheten till dispens borde sanktioneras i arbetarskyddslagen.

Enligt *arbetsmarknadsstyrelsen* borde emellertid ett sådant arrangemang kräva särskilda garantier för att vid handläggning av framställningar om dispens nödig hänsyn toges till arbetsmarknadsförhållandena. Med hänsyn härtill vore det lämpligt att arbetsmarknadsstyrelsen bereddes tillfälle att yttra sig i ärendet innan beslut fattades av arbetarskyddsstyrelsen. Önskvärt vore att lagen utformades så att möjlighet till dispens finge avse även rundskift.

Svenska arbetsgivareföreningen framhöll, att arbetarskyddslagens be-

stämmelser om nattvila för kvinnor medförde olägenheter för den skiftgående industrien. Under hänvisning till konventionens regler vore det enligt föreningens uppfattning tydligt att man inom ett stort antal industriländer icke ansåge den ordning, som följde av den svenska lagen, tillfredsställande. Föreningen hemställde, att lagen ändrades antingen så att den förbjudna perioden begränsades till att omfatta högst tiden mellan klockan 23 och 5 eller så att överensstämmelse erhöles med konventionen. Då emellertid praktiska hänsyn i vissa fall talade för att dispens även från ett så utformat förbud vore erforderlig, borde en möjlighet till dispens intagas i lagen.

Landsorganisationen erinrade om att organisationen vid remissbehandlingen av 1938 års arbetarskyddskommittés förslag förklarar sig kunna acceptera, att beträffande arbetarskyddslagens förbud mot kvinnors nattarbete en dispensregel upptoges i lagen vid sidan av de dispensregler som återfinnas i 36 § andra stycket och 37 §. Landsorganisationen funne det mest rationellt att spørsmålet för framtiden ordnades på detta sätt. Formellt torde dispensrätten väl icke kunna begränsas att avse tvåskiftsarbete men organisationen förutsatte att i praxis dispens som regel endast ifrågakomme för dylikt arbete. Över ansökan om dispens borde yttrande inhämtas såväl från vederbörande socialinspektör som från de berörda arbetarna och dessas fackliga organisation.

I anslutning till vad sålunda förekommit erinrade jag såsom *föredragande departementschef* om att arbetarskyddslagens bestämmelser i detta hänseende grundade sig på den av Sverige ratificerade Bernkonventionen av år 1906 och att eventuella lagändringar förutsatte en uppsägning av denna konvention, varefter jag vidare bl. a. anförde.

Emellertid är det min avsikt att hos Kungl. Maj:t hemställa att sådan uppsägning snarast måtte äga rum. Och under mellantiden — uppsägnings-tiden är ett år — ämnar jag till vidare prövning upptaga frågan om de jämkningar i arbetarskyddslagen i fråga om nattarbetsförbudet för kvinnor, som må vara påkallade, samt underställa riksdagen det förslag i ämnet, vartill utredningen kan föranleda, å sådan tid att en eventuell lagändring kan genomföras i omedelbar anslutning till att uppsägningen av Bernkonventionen trätt i kraft. Med hänsyn till det läge, vari detta spørsmål sålunda befinner sig, anser jag att dispensrätten t. v. liksom hittills bör komma till uttryck i en särskild lagstiftning av provisorisk karaktär.

I sitt utlåtande nr 30 anförde andra lagutskottet att de skäl som anförts till stöd för införandet av ifrågavarande dispenslagstiftning — den rådande bristen på arbetskraft och angelägenheten av att öka produktionen — alltså torde äga oförändrad styrka. Någon sådan förbättring i fråga om tillgången på arbetskraft att den föreslagna lagen med dess till ett år begränsade giltighetstid skulle bli obehörlig torde icke vara att förvänta.

Utskottets utlåtande godkändes av *riksdagen*.

Departementspromemoria och yttranden däröver.

I en inom socialdepartementet den 17 november 1949 upprättad promemoria angående ändring i arbetarskyddslagens regler om kvinnors och minderårigas ledighet för nattvila m. m. — varöver arbetarskyddsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen och Tjänstemännens centralorganisation beretts tillfälle att yttra sig — har, under hänvisning till vad i ärendet förekommit, föreslagits att 33 och 36 §§ arbetarskyddslagen kompletteras med en bestämmelse, varigenom i den lagstadgade ledigheten för nattvila för minderårig, som fyllt 16 år, och kvinnlig arbetstagare skall ingå antingen, såsom för närvarande, tiden mellan klockan 22 och 5 eller, där arbetarskyddsstyrelsen så medgivit beträffande viss ort, visst slag av arbete eller visst arbetsställe, annan tid om sju timmar i följd mellan klockan 22 och 7.

I fråga om de kvinnliga arbetstagarna har härjämte i promemorian föreslagits att under 36 § upptages en bestämmelse, varigenom från det särskilda nattarbetsförbudet för kvinnor undantages arbetstagare i överordnad ställning. Slutligen har i promemorian föreslagits att 37 § förses med ett nytt stycke, enligt vilket Konungen, när synnerliga skäl föranleda därtill, skall äga att beträffande visst slag av arbete eller visst arbetsställe medgiva att kvinna användes till arbete å tid mellan klockan 22 och 5 i vidare utsträckning än som följer av lagens regler.

De i promemorian ifrågasatta lagändringarna föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1951; och 1949 års dispenslag — som upphör att gälla den 30 juni 1950 — föreslås få fortsatt giltighet t. o. m. utgången av år 1950.

De uppmjukningar av hithörande lagregler, som föreslagits i promemorian, ha tillstyrkts eller lämnats utan erinran av såväl arbetarskyddsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen som arbetsmarknadens tre i ärendet hörda huvudorganisationer; och allmänt förordas, att den nuvarande särskilda dispensmöjligheten avseende nattarbetsförbudet för kvinnor inarbetas i arbetarskyddslagen.

Landsorganisationen förklarar dock att organisationen hyst viss tvekan huruvida dispensrätten i fråga om den skyddade perioden borde, i varje fall beträffande minderåriga, givas den omfattningen att därigenom skulle möjliggöras nattarbete även mellan klockan 23 och 24. För kvinnors och minderårigas användande i tvåskiftsarbete vore en sådan förläggning icke påkallad. Landsorganisationen betonade kraftigt angelägenheten av att dispensrätten i förevarande avseende utövades med största återhållsamhet; och organisationen förutsatte att eftergift alltid tidsbegränsades.

Svenska arbetsgivareföreningen har i sitt yttrande framhållit, att San Franciscokonventionen angående kvinnors nattarbete icke finge tolkas så

restriktivt att den sjutimmarsperiod mellan klockan 22 och 7, då nattvila skulle åtnjutas, skulle vara knuten till arbetsstället samt härom anført:

Skulle i ett visst fall arbetstiden vid tvåskiftsarbete å ett visst arbetsställe vara förlagd för första skiftet mellan kl. 5 och 14 och för andra skiftet mellan kl. 14 och 23, kommer nattvilan för i skiftarbetet ingående att omfatta för kvinnorna i första skiftet tiden mellan kl. 22 och 5 och för kvinnorna i andra skiftet tiden mellan kl. 23 och 7. Tiderna före kl. 22 och efter kl. 7 sakna i detta sammanhang intresse. Som synes kommer nattvilan i båda fallen att omfatta minst 7 resp. 8 timmar inom den aktuella tidsgränsen. Föreningen anser, att en sådan arbetstidsförläggning står i överensstämmelse med konventionen, och utgår ifrån att arbetarskyddsstyrelsen i förekommande fall skall kunna medgiva hemställan härom.

Departementschefen.

Den nya arbetarskyddslagen av den 3 januari 1949 innehåller i fråga om arbete nattetid — vid sidan av regler som gälla för arbetstagare i allmänhet — särskilda bestämmelser för kvinnor och särskilda bestämmelser för minderåriga, dvs. personer under 18 år.

Beträffande kvinnors användande i arbete nattetid grunda sig lagens regler — vilka bortsett från deras tillämpningsområde icke i sak skilja sig från tidigare gällande bestämmelser — på den av Sverige ratificerade Bernkonventionen av år 1906 i detta ämne; och Sveriges anslutning till denna konvention har hittills utgjort hinder för att genomföra eljest önskvärda jämkningar i lagstiftningen på detta område. Numera har emellertid Bernkonventionen för Sveriges del uppsagts. Uppsägningen träder i kraft den 21 november 1950. Hinder föreligger därför ej längre att vidtaga de ändringar i lagstiftningen härutinnan, som kunna befinnas vara påkallade. Härtill kommer att 1949 års särskilda dispenslagstiftning rörande kvinnors nattarbete upphör att gälla med utgången av juni 1950. Med hänsyn till dessa omständigheter synes tiden nu vara inne att upptaga spörsmålet om den närmare utformningen av bestämmelserna angående kvinnors nattarbete till förnyad prövning.

I förgrunden träder då frågan hur den i den lagstadgade ledigheten om 11 timmar per dygn ingående period, varunder arbete skall vara förbjudet, bör i lag bestämmas. Enligt 36 § arbetarskyddslagen omfattar den förbjudna perioden tiden mellan klockan 22 och 5, medan 1948 års San Franciscokonvention (nr 89) angående kvinnors nattarbete inom industrien, närmast i syfte att underlätta användningen av tvåskiftsarbete, har en rörlig period om sju timmar i följd mellan klockan 22 och 7. I överensstämmelse med konventionen kan således perioden förläggas exempelvis till tiden mellan klockan 23 och 6, eventuellt mellan klockan 24 och 7.

Redan vid behandlingen av förslaget till den nya arbetarskyddslagen ha från riksdagens sida uttalats sympatier för en anpassning av den svenska

lagen till konventionen. Samma ståndpunkt har intagits av arbetarskyddsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och Svenska arbetsgivareföreningen. Huvudorganisationerna på arbetstagarsidan, dvs. Landsorganisationen och Tjänstemännens centralorganisation, ha ej heller haft något att erinra här-
emot.

Onekligen tala också skäl för att övergå till konventionens system. På vissa orter kunna sålunda trafikförhållandena vara sådana att en förläggning av arbetet till tiden mellan klockan 6 och 23 skulle komma att underlätta förbindelserna mellan hemmen och arbetsplatserna. Vidare torde stundom, exempelvis vid arbetsställen där både manlig och kvinnlig arbetskraft användes, en anpassning till de för männen vanliga skifttiderna kunna te sig förmånlig. Överhuvud kan sägas att konventionens rörliga period medger större möjlighet att taga hänsyn till de växlande förhållandena på olika orter och arbetsställen. Jag förordar därför att, såsom föreslagits i den i det föregående omnämnda departementspromemorian, arbetarskyddslagen kompletteras med en bestämmelse som gör det möjligt att utbyta tiden mellan klockan 22 och 5 mot annan period om sju timmar i följd mellan klockan 22 och 7.

Enligt konventionen ankommer det på »vederbörande myndighet» att bestämma den skyddade sjutimmarsperiodens förläggning mellan klockan 22 och 7. Även om skiljaktigheterna mellan den svenska lagstiftningen och konventionen äro sådana att en svensk ratifikation för närvarande ej är möjlig, synes det som om skäl saknas att i detta hänseende avlägsna oss från konventionen. Det torde därför böra fordras arbetarskyddsstyrelsens medgivande för att sjutimmarsperioden skall få förläggas till annan tid än mellan klockan 22 och 5. Arbetarskyddsstyrelsens beslut härom torde böra göras tidsbegränsade.

Därest tiden för nattvilans början skall bestämmas till senare tidpunkt än klockan 23, skall enligt konventionen den beslutande myndigheten samråda med de arbetsgivar- och arbetarorganisationer det gäller. Syftet med denna konventionens föreskrift torde för vårt vidkommande bli tillgodosett genom att vederbörande partsrepresentanter delta i arbetarskyddsstyrelsens beslut. Jag vill i detta sammanhang framhålla att arbetarskyddsstyrelsen icke synes böra lämna medgivande till att arbetstiden skall sluta senare än klockan 23 med mindre starka skäl kunna förebringas för en sådan förläggning av arbetstiden.

I överensstämmelse med vad i promemorian föreslagits torde arbetarskyddsstyrelsens beslut om ändrad förläggning av den förbjudna perioden kunna avse icke blott visst eller vissa företag utan även vissa områden (orter) och särskilda slag av arbeten. Med beaktande av att olika åsikter om tolkningen av San Franciscokonventionen yppats i fråga om tillåtligheten av en differentiering av förläggningstiden för olika skiftlag vid ett arbetsställe, exempelvis vid tvåskiftsarbete så, att i lagens elvatimmarsledning

kommer att ingå för medlemmarna i ena skiftlaget tiden mellan klockan 22 och 5 samt för medlemmarna i det andra skiftlaget tiden mellan klockan 23 och 6, vill jag för min del uttala, att i den svenska lagstiftningen hinder ej synes böra läggas för en dylik differentiering. Härigenom skulle det således, efter medgivande av arbetarskyddsstyrelsen, bli möjligt att vid tvåskiftsarbete förlägga första skiftet till tiden mellan klockan 5 och 14 samt andra skiftet till tiden mellan klockan 14 och 23.

En ändring av arbetarskyddslagen i riktning mot en rörlig viloperiod i enlighet med vad förut upptagits medger emellertid icke, att arbetet i något fall får börja tidigare än klockan 5 och sluta senare än klockan 24.

I detta hänseende märkes att det vid tvåskiftsarbete stundom förekommer, att det senare lördagsskiftet förlägges till natten mellan fredag och lördag för att arbetarna skola få en längre sammanhängande veckoslutsledighet. Denna anordning med rundskift under veckans sista arbetsdygn torde på arbetarhåll i allmänhet anses såsom en förmån. Då i regel skiftväxling förekommer, innebär anordningen att för den enskilde arbetstagarens del nattskift infaller endast var fjortonde dag.

Det var bl. a. för att möjliggöra kvinnors användande i dylikt skiftarbete som den särskilda dispenslagstiftningen avseende kvinnors nattarbete infördes den 1 juli 1948. Till stöd för lagstiftningens införande åberopades främst bristen på arbetskraft samt angelägenheten av att öka produktionen. Dessa skäl föranledde ock att den genom ifrågavarande lagstiftning — som fick en ettårig giltighetstid — skapade möjligheten att använda kvinnlig arbetskraft i arbete nattetid ansågs böra bestå för tiden till utgången av juni 1950.

Om man anser sig böra bibehålla nuvarande möjlighet att använda kvinnlig arbetskraft i arbete nattetid även i fortsättningen, kan man alltså icke stanna vid de ändringar i arbetarskyddslagen som förordats i det föregående. Visserligen har, i enlighet med vad som förutsatts vid dispenslagstiftningens tillkomst, dispens beviljats i mycket begränsad omfattning. Dispenserna ha emellertid avsett ur allmän synpunkt synnerligen viktiga industriföretag; och det synes knappast tillrådligt, att såsom situationen nu ter sig, avhända sig de möjligheter som en dispensrätt av detta slag öppnar.

Denna mening omfattas även av de i ärendet hörda myndigheterna och organisationerna. Dessa ha jämväl uttalat sig för att dispensmöjligheten bör sanktioneras i arbetarskyddslagen. Denna uppfattning delas av mig. Om dispensbefogenheten införes i arbetarskyddslagen, bör den dock icke, såsom fallet är med nu gällande, provisoriska lagstiftning, hänföra sig till »rådande utomordentliga förhållanden på arbetsmarknaden». Detta uttryck leder närmast tanken till krigsårens fullmaktslagstiftning, dvs. till förhållanden, då vår sociala skyddslagstiftning till större eller mindre delar ansågs böra kunna sättas ur kraft. I motsvarande läge kan alltså behov av undantag tänkas uppkomma även beträffande vissa andra av arbetarskyddslagens bestämmelser än reglerna om nattarbetsförbudet för kvinnor.

Med fasthållande av att dispensrätten även i fortsättningen skall avse särförhållanden och tillgripas endast då så anses påkallat ur allmän synpunkt, dvs. användas i samma begränsade utsträckning som statsmakterna förutsatte vid tillkomsten av den provisoriska lagstiftningen, torde därför ett annat, mera allmänt uttryckssätt böra väljas, när dispensrätten inarbetas i arbetarskyddslagen. Lämpligen torde därför böra föreskrivas att dispensrätten får tillgripas, när synnerliga skäl föranleda därtill. En dispensrätt av detta begränsade innehåll synes knappast strida mot andemeningen i San Franciscokonventionens bestämmelse i detta hänseende.

Beslutanderätten i de särskilda fallen synes — i överensstämmelse med konventionen och departementspromemorian — på grund av dispensrättens karaktär böra förbehållas Kungl. Maj:t. I lagtexten torde böra angivas att dispensen får avse visst slag av arbete eller visst arbetsställe.

Slutligen är i detta sammanhang att märka att 1938 års arbetarskyddskommitté förordade, att nattarbetsförbudet för kvinnor icke skulle avse arbetstagare i överordnad ställning. Denna tanke har upptagits i promemorian och vunnit anslutning av de i ärendet hörda myndigheterna och organisationerna. San Franciscokonventionen har ett motsvarande undantag, nämligen för »kvinnor, som inneha med ansvar förenad anställning av ledande eller teknisk natur». Med hänsyn till att arbetarskyddslagen enligt 19 § tredje stycket från det allmänna nattarbetsförbudet undantagit arbetstagare i överordnad ställning, torde annat uttryck icke böra väljas beträffande kvinnorna, även om detta begrepp möjligen skulle vara något mera inskränkt än konventionens motsvarande uttryckssätt.

Vad härefter angår bestämmelserna om minderårigas nattvila skall enligt arbetarskyddslagens huvudregel i 33 § den skyddade perioden för minderårig över 16 år omfatta tiden mellan klockan 22 och 5. I denna del råder således överensstämmelse med motsvarande nattarbetsförbud för de kvinnliga arbetstagarna.

San Franciscokonventionen (nr 90) angående minderårigas nattarbete inom industrien intager i fråga om den förbjudna periodens förläggning samma ståndpunkt som konventionen beträffande kvinnornas nattarbete.

Vid behandlingen av förslaget till den nya arbetarskyddslagen ansåg riksdagen, att en viss rörlighet borde medgivas i fråga om den förbjudna periodens förläggning. Därvid framhölls att det, åtminstone i de större städerna, i allmänhet vore lämpligare att tvåskiftsarbetet förlades mellan klockan 6 och 23 än mellan klockan 5 och 22; och arbetarskyddslagens bestämmelser om nattvila för minderåriga över 16 år borde därför medgiva rätt att välja mellan dessa alternativ.

Från det nattarbetsförbud, som enligt arbetarskyddslagen gäller för de minderåriga, medgiver lagen ett flertal undantag. Bl. a. äger arbetarskyddsstyrelsen bevilja dispens från förbudet beträffande yngling, som fyllt 16 år och enligt läkarintyg äger god hälsa och kroppsutveckling. Förutsättning för dispens är att särskilda skäl föranleda därtill. Med hänsyn till

lagens dispensmöjligheter kunde det göras gällande, att det här vore obehövt att införa någon rörlig period såsom i det föregående förordats beträffande de kvinnliga arbetstagarna. Emellertid innebär sistnämnda system tvivelsutan en mera smidig tillämpning av nattarbetsförbudet. Även i fråga om den minderåriga arbetskraften måste det innebära fördelar att — utan eftersättande av arbetarskyddssynpunkten — mera generellt kunna anpassa sig efter de växlande förhållandena. Härtill kommer det inbördes sammanhang som i detta hänseende råder mellan bestämmelserna för den kvinnliga och den ungdomliga arbetskraften.

Det i departementspromemorian framförda förslaget att även i detta avseende ändra arbetarskyddslagen i riktning mot konventionen har också vid remissbehandlingen lämnats utan erinran. För egen del tillstyrker jag att så sker. Vad jag i det föregående anfört om sjutimmarsperiodens förläggning beträffande de kvinnliga arbetstagarna gäller även de minderåriga.

Anledning synes ej föreligga att i övrigt jämka gällande bestämmelser om minderårigs nattvila.

Såsom redan anmärkts träder uppsägningen av Bernkonventionen icke i kraft förrän under senare delen av år 1950. Med hänsyn härtill torde de föreslagna lagändringarna böra träda i kraft den 1 januari 1951. Den särskilda dispenslagstiftningen avseende kvinnors nattarbete, som upphör att gälla den 30 juni 1950, synes därför böra förlängas för ytterligare ett halvt år.

I enlighet med det förut anförda ha inom socialdepartementet upprättats förslag till

- 1) *lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1);*
- 2) *lag om fortsatt giltighet av lagen den 27 maj 1949 (nr 251) angående eftergift i vissa fall från bestämmelserna i 36 § första stycket arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).*

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågasvarande båda lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda
hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Lars Nordvall.

---

¹ Denna bilaga, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 17 januari 1950.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden GEIJER,
LECH,
regeringsrådet QUENSEL,
justitierådet BECKMAN.

Enligt lagrådet den 13 januari 1950 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 december 1949, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till 1) lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1); 2) lag om fortsatt giltighet av lagen den 27 maj 1949 (nr 251) angående eftergift i vissa fall från bestämmelserna i 36 § första stycket arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av chefen för socialdepartementets rättsavdelning, hovrättsrådet Y. Samuelsson.

Lagrådet lämnade förslagen utan anmärkning.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 20
januari 1950.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler t. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Danielson, lagrådets den 17 januari 1950 avgivna utlåtande över de den 16 december 1949 till lagrådet remitterade förslagen till *lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1)* och *lag om fortsatt giltighet av lagen den 27 maj 1949 (nr 251) angående eftergift i vissa fall från bestämmelserna i 36 § första stycket arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1)* samt hemställer, att förslagen, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.